

Голові разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 20.051.232
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктору економічних наук,
професору
Сас Людмилі Степанівні

Відгук

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора, професора кафедри менеджменту і маркетингу Одеської державної академії будівництва та архітектури МОН України Сахацького Миколи Павловича на дисертаційну роботу Мадриги Дениса Олександровича на тему: «Організаційно-економічний механізм забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 – Економіка

1. Актуальність обраної теми дослідження

Актуальність науково-прикладного дослідження організаційно-економічний механізм забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами спричинюється низкою об'єктивних і суб'єктивних чинників. Адже сучасний розвиток галузі тваринництва виступає одним із ключових чинників забезпечення продовольчої безпеки держави, зміцнення її експортного потенціалу та підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки. Ефективність функціонування підприємств, що спеціалізуються на виробництві продукції тваринництва, значною мірою визначається рівнем організації кормової бази, яка є основою формування продуктивності сільськогосподарських тварин, якості готової продукції та економічної результативності виробництва. Особливе місце у структурі кормової бази займають концентровані корми, що характеризуються високою поживною цінністю, збалансованістю за вмістом енергії, білка, мінеральних речовин і вітамінів та забезпечують реалізацію генетичного потенціалу продуктивності тварин.

В умовах трансформації аграрного сектору України, поглиблення євроінтеграційних процесів, нестабільності ринкового середовища, посилення логістичних ризиків, коливання цін на зернову сировину та комбікормову продукцію, а також негативного впливу воєнних дій проблема ефективного забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами набуває особливої актуальності. Висока залежність тваринницьких підприємств від ринку кормових ресурсів, нерівномірність розвитку комбікормової промисловості, недостатній рівень інтеграції виробників зернової продукції, комбікормових підприємств і тваринницьких господарств, а також обмеженість фінансових ресурсів зумовлюють необхідність удосконалення організаційно-економічних засад функціонування системи кормозабезпечення.

Водночас сучасна практика функціонування кормового ринку свідчить про наявність низки системних проблем, серед яких недостатній рівень розвитку інтеграційних зв'язків між суб'єктами господарювання, висока матеріаломісткість виробництва концентрованих кормів, значна залежність від кон'юнктури аграрних ринків, недосконалість механізмів державної підтримки, обмежене впровадження цифрових технологій управління ланцюгами постачання та недостатній розвиток систем прогнозування потреб у кормових ресурсах. Це обумовлює необхідність наукового обґрунтування нових підходів до формування організаційно-економічного механізму забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами з урахуванням принципів сталого розвитку, ресурсоефективності, цифровізації, інноваційності та інтеграції до європейського економічного простору.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконувалася згідно планів науково-дослідних робіт Карпатського національного університету імені Василя Стефаника за темами: «Моделювання процесів управління в соціально економічних системах» (номер державної реєстрації 0113U005083); «Розробка організаційно-економічного механізму удосконалення функціонування виробничо-господарських структур регіону» (номер державної реєстрації 0111U000875). В рамках виконання

наукової тематики здобувачем розроблено модель управління кормовими ресурсами та обґрунтовано пропозиції щодо розвитку кооперації та інтеграції учасників аграрного ринку, орієнтованого на розвиток галузі кормовиробництва.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна

Пильний огляд матеріалів дисертації та опублікованих наукових праць Мадриги Дениса Олександровича показує, що основні наукові положення, висновки, рекомендації та пропозиції здобувача є достатньо обґрунтованими і достовірними. Так, наукова ґрунтовність засвідчується, насамперед, компетентним застосуванням здобувач дослідницького методологічного інструментарію. Бо визначена в дисертаційній роботі мета дослідження – розробка теоретичних засад та методичне обґрунтування організаційно-економічного механізму забезпечення виробників тваринницької продукції концентрованими кормами, орієнтованого на впорядкування, координацію та оптимізацію системи економічних відносин, що формуються в процесі планування, постачання, обігу та використання кормових ресурсів у діяльності сільськогосподарських підприємств, є чіткою та правильно націлює пошуковця на виконання конкретних наукових завдань.

Об'єкт дослідження вірно встановлюється як система економічних відносин у процесі забезпечення потреб виробників продукції тваринництва концентрованими кормами. Предметом дослідження дійсно виступають зазначені автором дисертації організаційно-економічні механізми, інструменти та напрями координації господарських взаємодій учасників ринку концентрованих кормів. Загалом варто відмітити, що визначена мета наукового дослідження є досягнутою та в цілому відповідає заявленим предмету, об'єкту, завданням.

В дисертації достатньо обґрунтованими є також наукові положення, розроблені авторські методичні підходи, висновки та рекомендації. Проведений здобувачем науковий пошук в своїй основі має глибокий та багатосторонній аналіз наукових праць вчених вітчизняного та закордонного походження,

аналітичних та статистичних матеріалів національних та міжнародних агенцій, узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду. Наукові авторські здобутки були оприлюднені на науково-практичних конференціях різних рівнів. При розв'язанні поставлених в дисертації завдань здобувач правомірно використовує систему сучасних методів наукового пізнання. При вирішенні кожного поставленого завдання дослідником отримано наукові результати різного ступеня наукової новизни.

В наведеній дисертації досить різнопланово досліджуються теоретичні основи організації забезпечення потреб виробників продукції тваринництва в концентрованих кормах, здійснено глибокий аналіз сучасного стану забезпечення сільськогосподарських виробників концентрованими кормами та ефективності їх використання, обґрунтовано пропозиції з удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення сільгоспвиробників концентрованими кормами. Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації, що наводяться в дисертаційній роботі Мадриги Дениса Олександровича характеризуються достатнім рівнем наукової обґрунтованості та новизни. Зокрема, результати дослідження відображенні наступними пунктами новизни:

- досить новаторськими та обґрунтованими є запропоновані напрями удосконалення організаційно-економічного-механізму забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами, що враховує інституційні умови воєнного часу, визначає перспективи розвитку інтеграційних процесів та встановлює пріоритети інноваційно-інвестиційного забезпечення, завдяки яким здійснюється ефективна реалізація галузевих трансакцій у системі «виробництво-розподіл-обмін-споживання» концентрованих кормів;

- теоретико-методологічну корисність мають пропозиції щодо визначення сутності «забезпечення потреб виробників продукції тваринництва у концентрованих кормах», під яким розуміється системно організований, економічно та технологічно обґрунтований процес формування, розподілу та стабілізації обсягу високоякісних концентрованих кормів, що забезпечує раціональне та безперервне задоволення їх потреб із урахуванням регіональної

специфіки, сезонної мінливості, логістичних потоків, коливань на ринку зернової сировини та впливу військових, інфляційних та ресурсних ризиків;

- позитивної оцінки заслуговує науково-методичний підхід щодо оцінки тенденцій розвитку кормової бази тваринництва на основі аналізу динаміки та структури виробництва кормів у розрізі їх видів і територіальних особливостей функціонування аграрних підприємств, що враховує міжрайонні відмінності у формуванні кормової бази Івано-Франківської області;

- достатньо науково обґрунтованим постає прогнозування потреби у кормових ресурсах, що базується на кількісному співвідношенні чисельності поголів'я тварин і середніх витрат кормів на одну голову й дозволяє визначати орієнтовну потребу у кормах для окремих видів тварин залежно від зміни масштабів виробництва продукції тваринництва;

- особливе місце в дисертації справедливо приділено розробленню механізму реалізації інтеграційних процесів у системі забезпечення сільськогосподарських виробників концентрованими кормами, що поєднує маркетинг і контроль якості, спільне планування й координацію пропозиції, розвиток інфраструктури, технічну модернізацію, інвестування, фінансування та передбачає розвиток вертикальної, горизонтальної, кооперативної, фінансової та технічної інтеграції у кормовиробництві;

- науково солідним постає авторський підхід щодо визначення напрямів взаємодії учасників ринку концентрованих кормів, що ґрунтується на оцінці сильних сторін і можливостей функціонування ринку для виробників кормів, великих сільськогосподарських підприємств, держави, особистих селянських господарств та міжнародних партнерів й дозволяє визначати вплив інноваційних технологій, систем контролю якості, локального виробництва та інтеграційних процесів на ефективність кормозабезпечення і розвиток тваринництва;

- науково-практичну корисність має сформовано структурно-логічну модель інноваційного розвитку виробництва й використання концентрованих кормів, що віддзеркалює інтеграцію технологічної, цифрової та економічної складових у єдину виробничо-управлінську систему й забезпечує автоматизацію виробництва

комбікормів, цифровий моніторинг споживання кормів тваринами, економічне регулювання витрат і логістичний супровід ведення кормовиробництва.

4. Практичне значення отриманих результатів

Практичне значення отриманих результатів проведеного дослідження полягає у розробці науково обґрунтованих пропозицій щодо підвищення результативності організаційно-економічного механізму забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами. Рекомендації, що наведені в дисертації, були успішно апробовані Департаментом агропромислового розвитку Івано-Франківської обласної державної адміністрації при удосконаленні системи організації кормозабезпечення виробників тваринницької продукції Івано-Франківської обласної (довідка № 672/042-11/03 від 04.12.2025 р.). Результати дослідження використано Лисецькою селищною радою Івано-Франківської області при аналізі потреб виробників тваринницької продукції у концентрованих кормах та розробці місцевих цільових програм з формування стратегічних напрямів розвитку кормовиробництва (довідка № 516/01-27 від 09.10.2025 р.). Отримані результати дослідження використані для оцінки економічної ефективності функціонування підприємства та стратегічного планування виробництва концентрованих кормів (довідка з ТЗОВ «ГАДЗ-АГРО» № 48 від 20.08.2025 р.). Теоретико-методологічні результати дисертаційної роботи схвалені та використовуються в навчальному процесі Карпатського національного університету імені Василя Стефаника під час викладання навчальної дисципліни «Економічна діагностика підприємств», (довідка № 03.04-29/24 від 17.11.2025 р.).

5. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях зарахованих за темою дисертації

Дисертаційна робота є результатом особистих наукових досліджень здобувача. Наукові ідеї, обґрунтовані рекомендації та запропоновані висновки є особистим здобутком автора. Із наукових праць, що були опублікованих у

співавторстві, автором використано лише ті положення, які виникли в результаті його власних розробок.

Основні положення дисертаційного дослідження опубліковано у 8 наукових працях, з яких 4 статті у наукових фахових виданнях України категорії Б, та 4 публікації, що засвідчують апробацію результатів дослідження на міжнародних науково-практичних конференціях.

6. Структура, стиль та мова дисертаційної роботи

Дисертація має традиційну структурну побудову та складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 274 сторінок, з яких основного тексту – 226 сторінок. Робота містить 22 таблиці, 32 рисунки, 6 формул, 5 додатків. Дисертаційна робота має науковий стиль, а її зміст викладається в чіткій логічній послідовності. За своїм обсягом, структурною побудовою, повнотою викладення результатів дослідження та оформленням дисертація відповідає вимогам чинного наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 зі змінами від 31.05.2019 р.

7. Дотримання академічної доброчесності

У дисертації порушень академічної доброчесності не виявлено. У дисертаційній роботі наявні посилання на відповідні джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, а також надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, методики досліджень та інформаційні джерела.

8. Відповідність дисертації спеціальності і вимогам, що висуваються до дисертацій, які подано на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Ознайомлення з дисертаційною роботою Мадриги Дениса Олександровича показує, що за змістом, сформульованою метою, завданнями, висновками та науковою новизною дисертація відповідає спеціальності 051 – Економіка. Загалом дисертація подана у вигляді спеціально підготовленої кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису, виконана здобувачем особисто, містить наукові положення, нові науково-обґрунтовані теоретичні та

методичні результати, які мають істотне значення для галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки. Відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» зі змінами та доповненнями.

9. Дискусійні питання та основні зауваження

Позитивно оцінюючи загалом дисертаційну роботу, слід вказати і на наявні в ній дискусійні положення та зауваження:

1. У першому розділі ґрунтовно проаналізовано сутність процесу забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами, запропоновано авторські визначення відповідних категорій та систематизовано чинники впливу на функціонування кормового ринку (с. 30 – 64). Водночас доцільно було б ширше висвітлити сучасні концепції формування організаційно-економічних механізмів, зокрема їх інституційні, логістичні та маркетингові складові, а також провести більш розгорнуте порівняння існуючих наукових підходів до побудови таких механізмів.

2. Значний науковий інтерес становить запропоновані автором методичні підходи щодо дослідження забезпечення тваринництва концентрованими кормами (підрозділ 1.3, с. 65-90), однак недостатньо аргументовано критерії їх вибору та переваги порівняно з альтернативними методиками економічного аналізу й моделювання. Більш детальне обґрунтування методичного інструментарію підвищило б переконливість отриманих у наступних розділах результатів та їх наукову достовірність.

3. Значна частина аналітичних досліджень виконана на матеріалах Івано-Франківської області, що забезпечує наукову глибину регіонального аналізу. Разом із тим доцільно було б більш детально обґрунтувати можливість адаптації запропонованого організаційно-економічного механізму до регіонів України з іншими природно-кліматичними, виробничими та логістичними умовами.

4. Заслуговує на схвалення розроблена модель формування агрокластера виробників кормів, що охоплює мікро-, мезо- та макрорівні взаємодії (с. 172). Однак недостатньо конкретизовано механізми її практичного впровадження, зокрема джерела фінансування, порядок координації учасників, розподіл функцій між суб'єктами та критерії оцінювання ефективності функціонування такого кластера.

5. Автор обґрунтовано акцентує увагу на необхідності цифровізації та впровадженні нових можливостей маркетплейсів, що дозволяє ефективно використовувати онлайн-платформи для координації спільних закупівель сировини чи продажу готових концентрованих кормів (с. 174 - 175). Проте, у дисертації не повною мірою розкрито можливості застосування сучасних цифрових технологій, зокрема систем штучного інтелекту, прогнозової аналітики, технологій Internet of Things та цифрових двійників для прогнозування потреб у концентрованих кормах і підтримки управлінських рішень.

Зроблені зауваження та зазначені спірні положення слугують підґрунтям для проведення наукової дискусії під час захисту дисертації та не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного наукового дослідження з організаційно-економічного механізму забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами.

10. Загальний висновок

Дисертаційну роботу Мадриги Дениса Олександровича на тему: «Організаційно-економічний механізм забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами» слід визнати завершеним науковим дослідженням, кваліфікаційною науковою працею, результати якої дозволяють вирішити актуальне науково-практичне завдання. Дисертація за змістом відповідає спеціальності 051 – Економіка. Поставлена мета дисертаційної роботи в повній мірі досягнута, результати дослідження мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Дисертація відповідає вимогам, відповідає вимогам наказу Міністерства

освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» зі змінами та доповненнями та постанові Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» зі змінами та доповненнями, а її автор Мадрига Денис Олександрович заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професора кафедри менеджменту і маркетингу
Одеської державної академії будівництва
та архітектури МОН України

Микола САХАЦЬКИЙ